

ALBRECHT DÜRER

APOKALYPSA

APOKALYPSA

Albrecht Dürer

VOLVOX GLOBATOR

Albrecht Dürer: Apokalypsa
Doprovodný text: Michaela Hájková
ISBN 978-80-7511-250-7 (pdf)

ÚVODEM

Již téměř sto let se v Itálii ubírá umělecký vývoj novou renesanční cestou a jen o málo později se po západoevropských dílnách umělců a řemeslníků šíří technika dřevořezu, když v roce 1498 spatří poprvé světlo světa Dürerova Apokalypsa, kniha obsahující patnáct grafických listů (tzv. figur) a text Zjevení sv. Jana. Byla vydána vlastním umělcovým nákladem v dílně jeho kmotra Antona Kobergera, vydavatele a tiskaře v říšském městě Norimberku, a to hned ve dvou verzích: latinsky pod názvem „Apocalypsis cum figuris“ a německy pod titulem „Die heimlich Offenbarung Johannis“.

Dürerovi nepatří prvenství v užití formy ilustrované knihy, jak se domnívali někteří badatelé označující ho za „objevitele obrazového alba“. Jeho Apokalypsou se naopak uzavírá období inkunabulí, velkých tištěných knih. Vzpomeňme jen na Apokalypsu z nizozemského Haarlemu, která se objevila v podobě vázané tištěné knihy pravděpodobně již někdy kolem roku 1430! Avšak přesto nelze odepřít první Dürerově knize punc jedinečnosti. Jednak pro dosud nevídanou technickou dokonalost, ke které dřevořez dovedl užitím jemného šrafovaní připomínajícího spíše dřevoryt, jehož nástup kolem roku 1700 znamenal vlastně už jen technické dovršení problému změnou nástroje v ruce tvůrce, a jednak pro nespornou kvalitu uměleckou. Ta spočívá především v tom, že Dürer dokázal výtvarnou formou obsáhnout celý děj Apokalyp-

sy (s čímž se do jeho doby nesetkáme) a ještě mnohem víc. Téměř ve všech obrazech spojil několik dějů odehrávajících se ve dvou sférách – nebeské a pozemské. V každém z těchto listů se prolínají jako hlasy mohutné polyfonie nadčasové vize Janovy se zcela reálnými prvky německé krajiny, dobové architektury a krojtů.

Dürer povýšil knižní ilustraci na svébytný obraz, na autonomní dílo nezávislé na textu. Při pohledu na něj vlastně nevnímáme vidění židokřesťanského básníka prvního století po Kristu, ale před našima očima vyvstávají hrůzy posledních dnů, jak je viděl norimberský umělec na samém sklonku 15. století v dusném ovzduší před reformační bouří. Avšak o to důležitější je v tomto případě chápat obraz i slovo jako dvě neoddělitelné složky jednoho celku, kdy jedna na pozadí druhé sděluje své nejniternější poselství. Snad nejvýstižněji se v tomto smyslu o Apokalypse vyjádřil Max Dvořák, když řekl: „Tak stojí Apokalypsa mezi dvěma světy, jeden uzavírá a druhý zahajuje, spojujíc to, co bylo před renesancí, i to, co přišlo po ní.“

Vydání, které držíte v rukou, si neklade za cíl podat interpretaci Dürerova grafického cyklu. Takových pokusů, jistě velmi záslužných, bylo učiněno v rozsáhlé dürerovské literatuře již mnoho. Tato kniha je spíše snahou o prezentaci samotného díla ve spojení s textem jako jeho nedílnou součástí, jejím úkolem je rozkrýt prostor pro hledání na úkor totality tvrzení.

Za cenné připomínky k textu děkuji PhDr. Ing. Janu Roytovi

Praha, červen 1993

Michaela Hájková

Die Kunst
Oftmals ist

ZJEVENÍ SVATÉHO JANA